

Èl nemis ëd la patria e 'n problema pì gròss che chiel: l'euro

QUAICH BON-A RASON CONTRA L'EURO (E L'EURÒPA)

Quand ch'i sareve an camin a lese cost nùmer d'Assion Piemontèisa la neuva moneda, l'Euro, a sarà già an vòste creuse sacòce e 'dcò an cole, pì smingole, dël nemis ëd la patria. Che, ansema a tute j'altre soe vèrtù, a l'ha 'dcò cola ëd condèssse l'avni, e a sa già che, a la television e 'nsima a la Busiarda & C, a l'avran dine che tut a va bin e che tuti a son pì che sodisfàit.

D'otra part, a son mèis ch'an la conto an sij vantagi dl'Euro, e che boneur ch'a l'é stàit intré an Europa, e coma ch'a-i sarà da arfississe a virolé senza dovèj cangé ij sòld. Miraco coj ch'a stan a Roma a peulo fin-a chërdje, ma la gent ch'a sta davzin ai confin (coma...ij piemontèis?) a dovrìa savèj che sòld divers a son mai stàit un problema quand che un a 'ndasia an Fransa o an ëSvizzera.

Èl problema, pitòst, a l'é che nojàutri i l'avio sempe meno sòld che j'atru, e i seguitoma a avèjne 'd meno.

Ma vojàutri i seve bin che lòn ch'i lese su l'Assion i lo lese nen an sj'atru giornaj. A l'é për sòn ch'i esistoma e a l'é për sòn ch'i in lese. E 'l nemis ëd la patria, contut ch'a sia 'n giornalista, a deuv dive la vrità. Che a l'é nen tant bela. A l'é sigur che l'Euro quaich vantagi an lo pòrta: për esempi, an Belgi gnun a podìa viagé për pì che sent chilometro senza dovèj cangé ij sò franch, e 'dess a podrà felo.

D'otra part, an ëvnisand an Italia ij foresté a podran pì nen amussesse con ij sòld, un pòch dròlo, dj'italian: contut che nojàutri i-i soma costumà, ai foreste a smijava nen pròpi normal un pais andoa che tut a l'ha sempe tanti zero e la gent a vagna e a spend milion coma beive un bicer d'eva, un pòch coma ant un giuegh da masnà.

E, s'i voroma esse pì serios, an essend che 'l valor dij sòld a l'é fait da

la fiusa che la gent a-j da e da chi che ij sòld a jë stampa, j'italian miraco a l'han pròpi fàit n'afé a buté ij sòld an man a gent ch'a sta a Francofòrt. A propòsit, adess ch'a dovràn pì nen governé la lira a sarìa 'dcò bel savèj co' ch'a na sarà 'd tuti ij dipendent ëd la Banca d'Italia. Tuti meno un, che antratant a l'ha trovà un pòst gnente meno che coma president ëd la "Republica Italian-a" (e sì, miraco, i 'ndoma a l'arzigh ëd ciapesse na querela). E ij dësvantagi dl'euro, la part ëd la stòria ch'a son dësmentiasse 'd dive?

Tuti a san, përchè a l'han contanla fin-a a stofiene, che ij pais ëd l'Euro (ch'a dovio esse terdes e adess a son mach pì dodes dòp che ij danèis a l'han podù voté, e a l'han votà "nò" a l'Euro, as capiss) a deuvo rispeté serte condission econòmiche, le famose "condission ëd Maastricht".

Ma j'economista ch'a studio le prospetive dla moneda unica an Euròpa a deuvro pitòst n'otra serie 'd condission, definie da la "teoria dle aree valutarie otimal". Për ancaminé, a basta arcordé che ij sòld a arseivo sò valor da la richèssa ëd chi ch'a-j fa e a-j "garantiss": tuti a preferisso pijé n'assegn da chi ch'as sa che a peul paghé pitòst che da un ch'a condèssso nen o ch'a san esse 'n lader o 'n rustidor.

Për maleur, al dì d'ancheuj mach lè stat (chi ch'a comanda, nen noi) a peul "bate moneda" e, an essend che minca stat a proibiss ëdcò ëd dovré ij sòld ëd j'atru stat, quand ch'i dovroma ij sòld i soma obligà a déje fiusa a lè stat.

Un prim problema dl'Euro a l'é che, a diferenza dle àltre monede, a l'ha (ancor) nen daré nè stat. A l'ha daré dodes èstat divers, che squasi tuti j'economista a son d'acòrdi a nen consideré n'area valutaria otimal.

DOE RIGHE 'D CONT AN SACÒCIA AI NÒSTI BENEMÉRIT PARLAMENTAR

(Pijà da "internet": ann d'arferiment 1999, nùmer da agiorné con doi aument ch'a son fasse e con j'Euri)

Pret mensil, nen "meisà" përchè cola a l'é riservà a coj ch'a travajo: **£ 37.086.079** (Euri 19.153,36)

Al pòrta-borse, che 'd regola a l'é 'n parent o n'amis, minca meis **£ 7.804.232** (Euri 4.030,55)

Rimbors dël fit: **£ 5.621.690** (Euri 2.903,36)

minca 'n mèis (contacc fieuj che apartamentin!)

Rimbors dle spèise privà (cole che, 'd regola a l'é mej nen dì), al meis **£ 1.001.320** (Euri 517,14)

Rimbors dle speise 'd viagi (mach a lè strangé) al meis **£ 2.052.910** (Euri 1.060,24)

Telefonin:

Tribun-a d'onor a lè stadio:

Tèssera dël cinema:

Tèssera dël teàtro:

Tranvaj e metropolitan-e:

Francoboj:

Viagi su j'areoplan nassionaj:

Viagi an treno an prima class:

Sircolassion autostradal:

Cors ëd lenga forestera:

Pissin-e e palestre:

Cliniche:

Rimbors ëd le spèise mèdiche:

Assicurassion s'as fan mal:

Assicurassion s'a tiro ij causset:

Vitura bleu con safeur:

Giornaj:

Ristorant:

(e l'aptit a smija nen mancheje, convnù che ant ël 1999 a l'han èsmangiassà për **£ 2.850.000.000** (Euri 14.719.021,62)

Liquidassion: na meisà completa për minca n'ann ëd "servissi"

Pension, për 35 meis ëd "servissi": **£ 4.762.669** (Euri 2.459,71) al meis (antramentre che n'ovrié a dev gumé për pì che 35 ani).

Rimbors ëd le speise eletoraj, an dèspresia dl'avosà lege sël finansiamet dij partì: apopré **£ 200.000.000** (Euri 103.291,38)

Finansiamet për èstampé 'n giornal **£ 50.000.000** (Euri 25.822,85) minca n'ann.

Giusta për fé n'esempi: madamin Pivetti, ex Pressident ëd la ciambrea dij deputà, a l'avrà soa vitura bleuva con tant dè scòrta a sò servissi fintant ch'a viv.

A l'é pa 'l cas ëd pijessla tant, ma, tuta 'sta brava gent a l'ha già portà 'n dann a la nassion ëd **2.446.000 mijard** (Euri 1.263.253.575.172,88) e nomach la càmera dij deputà a j' costa al contribuent **£ 4.289.968** (Euri 2.215,58) minca na minuta.

Contut sòn, la bon-a part dij giornaj, sòcio dij partì politich, a s'arfuda 'd parlene.

Giòrs d'an Grafion

Un pais o n'ansema 'd pais a l'é n'area valutaria otimal quand che a-i é na certa quantità dè scambi comersiaj fra le part diferente, tuti a l'han apopré le mideme condission econòmiche e a-i é la possibilità 'd compensé le diferenze fra le part diferente dël pais con la mobilità. Contut che 'n bon percent (ël 20% apopré) ëd lòn che ij pais europengh a produvo a ven-a dësbaratà fra ij pais different, cost persent a podrà nen chërse tant an pressa për le fòrte diferenze ch'a esisto fra ij pressi dle mideme mercansie ant ij divers pais europengh.

A l'é peuj evident che l'economia dij different pais europengh a l'é motobin diferente.

Èd pì: contut che an Europa a-i sia na bon-a mobilità dij sòld, la mobilità dla gent a l'é motobin limità:

l'America, për esempi, a l'é n'area valutaria bin pì bon-a che l'Euròpa përchè na crisi ant na part dël pais a ven compensà mej che an Euròpa: se 'l pressi dël petròlio a cala e l'economia dël Texas (ch'a produv petròlio) a-j gionta, la gent a l'ha meno problema a bogé ant n'otra part ëd l'America (che antratant a chèrs përchè a-i vagna dal petròlio a bonpat): j'american a son costumà a tramudé, e peuj tuti a parlo l'istessa lenga e a l'han, pì o meno, l'istessa coltura. As capiss ch'a l'é nen parèj an Euròpa, andoa che stòria, lenga e tradission a son motobin diferente, e andoa che soens a l'é già 'n gròss problema tramudé 'ndrinta a l'istess pais (e l'Italia a l'é 'n bon esempi al rësguard).

Nen mach: le lege an sël travaj e l'influenza dij sindacà a favorisso nen la mobilità dij travajeur. An coste condission a l'é la politica ch'a sërca 'd compensé le diferenze fra le diferente part dël pais (l'Italia a l'é torna 'n bel esempi) o fra le diferente part d'l'Euròpa.

La compensassion a l'é fatta con j'agiut, le sovension &C., a le aree pì pòvre. Ma sossì a veul dì che 'l podèj politich ëd l'Europa a dovrà chërse, për esempi an amponend a tuti ij pais la midema politica fiscal, e, che ij politich a finiran për fé pròpi lòn ch'a l'avio anpromettutne ch'a l'avriò mai fàit: anfluensé la Banca Sentral Europenga (BCE) e soa indipendenza.

Fin-a j'economista pì otimista e con pì fiusa ant l'Euro (e l'Euròpa) a amèttto che l'avni dla moneda unica a l'é 'n gròss arzigh. E a arcòrdo la crisi dël 1992, quand che 'l Sistema Monedari Europengh (SME) a l'é andàit a rabel an pòchi meis an seguit a la politica finanziaria dla Germania (la lira a l'avìa perdù ël 16% ëd sò valor). J'europèista a rëspondo che le condission dl'economia europenga a j'ero, antlora, motobin diferente; ma j'economista a arcòrdo 'dcò che da quand che l'Euro a esist (ufissialment, ël prim gené dël 1999) a l'ha perdù apopré 'n quart ëd sò valor anvers ël dòlar.

Prima 'd finì, na bon-a neuva: s'i capite an Tailandia, porté andare-ra quaich moneta da des "Bhat" (as ciamo parèj ij sòld an Tailandia, a l'é nen colpa mia). Quaidun a l'ha fàit na bela dèscuverta: le monede da des Bhat a van bin an tute le machinètte ch'a ciapo le monede da doi Euro, përchè a peiso e a son gròsse l'istess. Mach che des Bhat a valo mach 0,25 Euro (un pòch meno che 500 lire, s'i veule). Un a-j vagna, s'i l'hai fàit giust ij mé cont, pì o meno l'800%. N'autër bon afé dl'Euro! I pense che nen tanta gent a vada an Tailandia? I l'ave rason: pì o meno mach doi milion d'europengh a l'ann.

Steme bin e sagineve nen.

Mauro Tosco
mauro.tosco@libero.it

"CONFRERIA DÈL LAMBEL" DONT IJ BUT A SON COJ